

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

33ste jaargang nr. 3
juli-augustus-september 2012

verantw. uitg. Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

Patrick ARNOU

"Alleen God vertroost": Robertine Lievens (1895-1910) p. 87

Joël DEDECKER

Veldegem door de ogen van een babyboomer (1) p. 101

juli - augustus - september 2012 — 33ste jaargang nr. 3

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem

Website

www.bloggen.be/heemkundezedelgem

Lidmaatschap: € 10,00

Rek. 000-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/68.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Abonnementen

Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Tel. 050/20.98.58 - Fax 050/20.95.01

Studies verschenen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

Fotoportret van Robertine Lievens (1895-1910) op haar grafmonument, op de oude begraafplaats van Sint-Laurentius Zedelgem.

“Alleen God vertroost”

Robertine Lievens (1895-1910)

Patrick Arnou

Bij toeval ontdekte ik recent op het internet een aanbieding voor een bidprentje met foto van Robertine Lievens, overleden te Zedelgem op 7 november 1910. Alhoewel ik eigenlijk geen erge fan ben van de handel in bidprentjes, heb ik het toch gekocht. Ik dacht immers onmiddellijk aan de fraaie kleine grafzerk met die aandoenlijke foto, zo helemaal op de eerste rij van het oude kerkhof bij de Sint-Laurentiuskerk. Voor mij nog altijd één van de mooiste van gans deze oude begraafplaats...

Robertine, enige dochter van Helena en Hector Lievens-Bossuyt

Robertine Margaretha Maria Lievens werd geboren te Zedelgem op 25 augustus 1895, als tweede kind van brouwer Hector Lievens en van zijn echtgenote Helena Bossuyt. Vader Hector Lievens was geboren te Zedelgem op 27 oktober 1861 als rasechte telg van de Zedelgemse molenaarsfamilie Lievens, die hier ook politiek heel bedrijvig was. Zijn grootvader was de burgemeester en molenaar Joseph Lievens (1801-1883) en zijn vader schepen-molenaar Pieter Lievens (1835-1913).

De molenaars Lievens worden brouwers

Molenaar Pieter Lievens was tijdens zijn leven een bemiddelde man geworden. Hij had vooral een aanzienlijk onroerend bezit opgebouwd, wat hem in de ietwat afgunstige volksmond de bijnaam “Pietje pak(t) het al” had opgeleverd. Hij besloot op 56-jarige leeftijd te gaan rentenieren, en bouwde in 1891-1892 in de Sint-Laurentiusstraat twee nieuwe grote naast elkaar gelegen woningen en een nieuwe brouwerij. De nieuwe brouwerij en de aanpalende woning waren bestemd voor zijn zoon Hector, die op 12 juli 1893 in het huwelijk trad met Helena Bossuyt uit Staden. De tweede woning werd door Pieter Lievens zelf betrokken, die er ging rentenieren en zich als gemeenteraadslid - én vanaf 1896 als schepen - ook meer actief met de politiek inliet. Het feit dat Pieter Lievens zomaar een volledig nieuwe

Fig. 1. De brouwerij Lievens, links vooraan . Postkaart van vermoedelijk kort voor de Eerste Wereldoorlog (Verzameling Gemeentearchief Zedelgem)

brouwerij bouwde en ter beschikking stelde van zijn zoon Hector om uit te baten, zal destijds in Zedelgem zeker niet onopgemerkt voorbij zijn gegaan. Op dat ogenblik bestond op Zedelgem-dorp immers al de brouwerij De Meulenaere, die vanaf het vroegtijdige overlijden van brouwer Jacobus De Meulenaere op 6 september 1871 verder werd uitgbaat door zijn echtgenote Anna Lievens. Zij was de eigen zuster van Pieter Lievens. Met de bouw van de nieuwe brouwerij voor zijn zoon Hector deed Pieter Lievens dus zijn eigen zuster Anna rechtstreekse concurrentie aan en kwamen er dus twee brouwerijen op Zedelgem-dorp.

Robertine Lievens getroffen door de kroep

Zoals gezegd, huwde Hector Lievens op 12 juli 1893 met Helena Bossuyt uit Staden. Zij was geboren te Staden op 16 augustus 1862 als dochter van huidevetter Bruno Bossuyt en van zijn derde echtgenote Amelia Huyghebaert. Haar beide ouders waren echter al overleden, wanneer Helena met Hector Lievens trouwde.

Hector en Helena kregen vier kinderen: Robert in 1894, Robertine in 1895, Prudent in 1897 en Joseph in 1901.

Robertine was dus de enige dochter. Op vijfjarige leeftijd kreeg ze de kroep, officieel difterie genoemd. De kroep is een ernstige infectieziekte die veroorzaakt wordt door een bacterie die zich gemakkelijk vermeerdert en veelal door het hoesten wordt doorgegeven. De bacterie maakt een gifstof aan die weefsels beschadigt en zich vooral op de luchtwegen vastzet. De keel zwelt op en op de slijmvliezen van de keel kunnen taaie vliezen ontstaan, die de ademhaling en het slikken sterk bemoeilijken.

Fig. 2. Schoolfoto uit 1908, met Robertine Lievens op de derde rij (Verz. Gemeentearchief Zedelgem)

Vooraf bij kinderen was de ziekte vroeger zeer gevaarlijk en ze leidde dikwijls tot de dood door verstikking. Pas begin van de jaren '50 van de vorige eeuw kwam er een vaccin tegen de kroep, waardoor de ziekte nu bij ons nog nauwelijks voorkomt. Ook Robertine werd toen door de kroep heel erg ziek en verkeerde in levensgevaar wegens een volledig opgezwollen keel, die slikken en ademen belemmerde. Vader Hector gebruikte toen zelfs een pluim om zo de medicatie in haar keel te kunnen aanbrengen. De kroep werd echter overwonnen.

Robertine liep school bij de zusters in Zedelgem, waar we haar

kunnen zien op de derde rij van een schoolfoto van 1908, waarop we verder trouwens ook Marie Verkeyn zien, die 109 jaar werd en anderhalf jaar lang de oudste inwoner van België was, tot ze op 30 december 2005 overleed. Er is ook nog een heel mooie familiefoto, waar Robertine bij haar moeder Helena staat, terwijl vader Hector fier naast zijn drie zonen poseert.

De gezondheidsproblemen met Robertine bleken jammer genoeg echter nog niet voorbij. Toen ze ouder werd, bleken de maandstonden uit te blijven. Vader Hector en moeder Helena waren ook na de genezing van de kroep heel bezorgd gebleven over de gezondheid van hun dochter en raadpleegden ook nu

*Fig. 3. Het gezin Hector Lievens - Helena Bossuyt. V.l.n.r.: Robertine (1895-1910), moeder Helena (1862-1925), Hector (1861-1952), Robert (1894-1925), Prudent (1897-1954) en Joseph (1901-1994). (Overgenomen uit: C. VANDEWALLE en R. LIEVENS, *Brouwer, kan ik geen bier krijgen?*, 2006, p. 18).*

alle mogelijke geneesheren. Dit bracht echter geen beterschap, wat laat vermoeden dat het uitblijven van de menstruatie veroorzaakt werd door een – toen – ongeneeslijke interne aandoening.

Robertine werd opnieuw heel ernstig ziek en overleed uiteindelijk op 7 november 1910 om vier uur in de namiddag. Ze was vijftien jaar oud. De aangifte van haar overlijden werd 's anderendaags gedaan door haar vader en haar oom Michel Bossuyt uit Staden.

In het *liber memorialis* van Pastoor Ronse lezen we dat Robertine werd begraven op 12 november 1910, en dat het de eerste keer was dat de “grote rouw” in het kerkkoor werd gebruikt. De “grote rouw” was een geheel van zware zwarte doeken, die in het koor van de kerk werden aangebracht bij plechtige begrafenissen.

We vinden twee verschillende soorten bidprentjes van haar

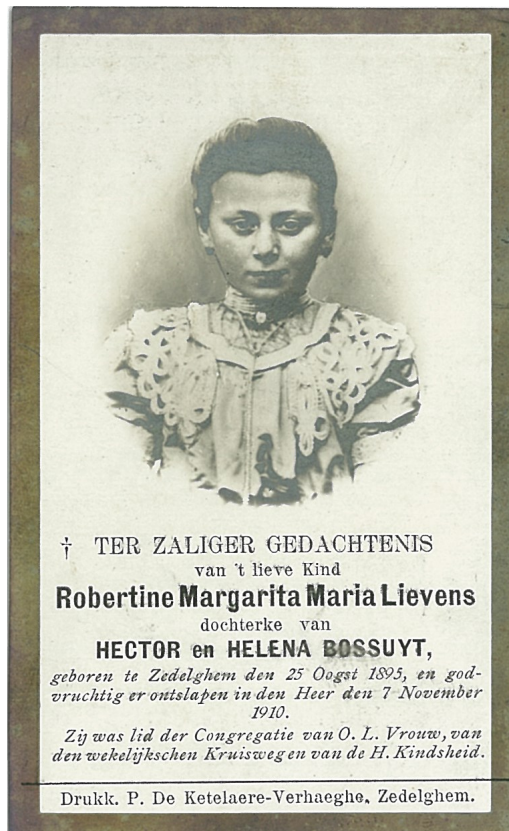

Fig. 4. Bidprentje met fotoportret (voorzijde)

terug, een mooi bidprentje met foto, en een 'gewoon' bidprentje zonder foto. Dit was in die tijd niet ongebruikelijk. De bidprentjes met opgedrukte foto werden pas in het begin van de twintigste eeuw meer verspreid en kostten toen nog behoorlijk wat geld. Daarom werden er dikwijls slechts een beperkt aantal van gemaakt, bestemd voor familie en vrienden. De overige aanwezigen op de begrafenis kregen dan een 'gewoon' bidprentje zonder foto.

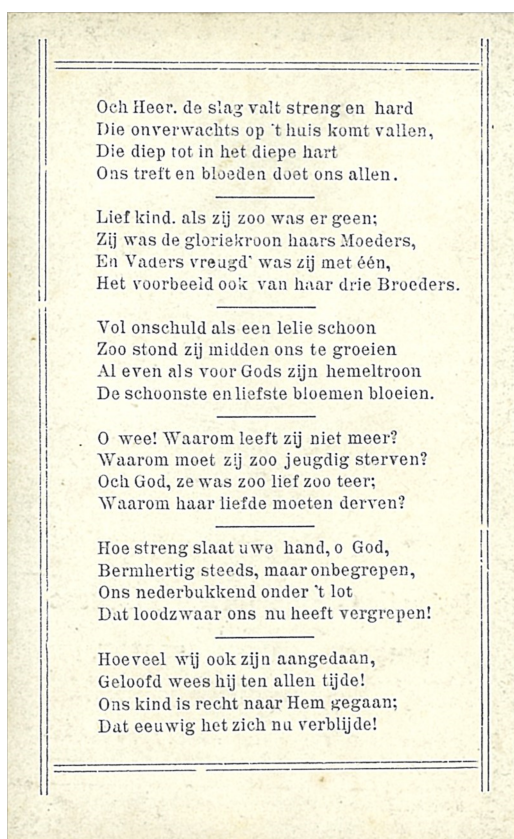

Fig. 5. Gelegenheidsgedichtje (achterzijde)

Het bidprentje met foto van Robertine Lievens toont haar in de mooie jurk, die ze ook droeg op de familiefoto, waarover hiervoor reeds werd gesproken. Er wordt ook vermeld dat ze lid was van de Congregatie van Onze Lieve Vrouw, van de Wekelijkse Kruisweg en van de Heilige Kindsheid. Dit waren godsdienstige verenigingen, die zeker vóór de Eerste Wereldoorlog nog sterk bloeiden. Op de achterzijde van het bidprentje komt een gedicht voor, dat

duidelijk speciaal voor het overlijden van Robertine werd gemaakt. Ze wordt erin beschreven als “*de gloriekroon haars Moeders*”, “*Vaders vreugd*”, en “*Het voorbeeld ook van haar drie Broeders*”. De kans is groot dat het gedicht van de hand is van Pastoor Ronse zelf, die graag dergelijke gedichten maakte en waarvan we nog voorbeelden terugvinden op andere rouwprentjes, zeker ook van kinderen.

Robertine Lievens werd begraven in de eerste rij van het kerkhof bij de Sint-Laurentiuskerk. Op haar graf kwam een heel mooi kruis op voet, gemaakt door de toen 43-jarige meestersteenhouwer Gustaaf Braem uit Sint-Andries. In het midden van het kruis staat haar foto op porselein, vervaardigd door C. Verhamme uit Staden. Het betreft dezelfde foto, die ook voorkomt op het bidprentje. De foto is van goede kwaliteit en is heel gaaf bewaard gebleven. Dergelijke porseleinen foto's worden soms bruin of vervagen met de tijd. Het kruis rust op een klein voetstuk, met daarop enkel volgende tekst: “*God alleen vertroost – Robertine Lievens – 1895-1910*”. Het voetstuk rust op zijn beurt op een horizontale basis, waarin nog “*R.I.P.*” (Requiescat in pace – dat zij ruste in vrede) staat gebeiteld, en waarop ook: “*G. Braem – St. Andries*” vermeld staat.

De dood van Robertine Lievens was voor het gezin Lievens-Bossuyt een heel zware slag. Nadat ze bij de kroep op het nippertje aan de dood was ontsnapt en de ouders al het mogelijke gedaan hadden om haar ook nu te redden, was hun dochter uiteindelijk toch overleden. En nog waren daarmee de beproevingen voor dit gezin niet voorbij.

Fig. 6. Het neogotische grafkruis van Robertine Lievens, met ovalen fotoportret in porselein, op het Sint-Laurentiuskerkhof.

De familie Lievens en de Eerste Wereldoorlog

Op 22 januari 1913 overleed grootvader Pieter Lievens, die – zoals hierboven gezegd – naast de brouwerij was komen wonen. Op zijn bidprentje lezen we: *“Lange maanden van pijnlijk lijden heeft hij geteld, zoodat hij verlangde naar de dood om de zalige ruste te vinden die de vrucht is uit de bloeisels der beproeving gesproten”*.

En reeds onmiddellijk daarna brak de Eerste Wereldoorlog uit. De oudste zoon Robert Lievens werd gemobiliseerd. De tweede zoon Prudent Lievens vluchtte naar Frankrijk en werd van daar opgeroepen om ook het leger te vervoegen in 1916. Met twee zonen aan het front, had vader Hector Lievens alleen nog zijn jongste zoon Joseph thuis. Deze ging tijdens de oorlog naar de normaalschool in Torhout, en studeerde nadien voor brouwer in Gent.

Einde 1916 werden dan de koperen brouwketels opgeëist door de Duitse bezetter. Op 8 december 1916 werden de ketels van de brouwerij Lievens uitgebroken. Hector Lievens probeerde toch om verder te brouwen in een ijzeren brouwketel. Hij was ook heel actief in allerlei hulporganisaties op de gemeente en werd – als gemeenteraadslid sinds 1908 – ook dienstdoende schepen vanaf december 1915.

Tijdens de oorlog werd Prudent Lievens, die bij de transmissietroepen diende, door gas bevangen bij de uitvoering van een opdracht. Hij werd hiervoor verpleegd, maar bleef oorlogsinvalide, met een heel broze gezondheid en veel ademhalingsproblemen. Al deze tegenslagen in enkele jaren tijd hebben Helena Bossuyt zwaar getekend. Toen zoon Prudent na de oorlog thuis kwam, herkende hij zijn eigen moeder niet meer

en vroeg: “Wie is dat oud vrouwtje op de koer?”

Op 7 mei 1925 overleed Helena Bossuyt op 63-jarige leeftijd. Op haar bidprentje wordt gewezen op al het lijden waarmee zij werd geconfronteerd en dit in het bijzonder in verband met haar kinderen: *“Angstig leed zij er voor binst de wreede oorlogsjaren die ze in levensgevaar hielden, en ontroostbaar weende zij toen haar lieve dochterke, haar glorie en haar hoop, door den dood werd weggeroofd. Het leven doorworstelde zij midden het lijden.”* Hieruit blijkt duidelijk dat moeder Helena het verlies van haar dochter Robertine eigenlijk nooit heeft kunnen verwerken. Zij werd op het oude kerkhof te Zedelgem begraven, juist naast haar dochter Robertine, zodat ze nu weer samen lagen.

Nieuw leven in de familie en de brouwerij Lievens

Hector Lievens liet in het daaropvolgende jaar 1926 zijn brouwerij over aan zijn jongste zoon Joseph, die datzelfde jaar ook in het huwelijk trad met Irma Pyck uit Koekelare. Vader Hector bleef bij zijn zoon en schoondochter inwonen, tot hij zelf op Pasen 13 april 1952 overleed. Hij was toen 91 jaar en daarmee op dat ogenblik de oudste inwoner van Zedelgem. Hij werd bijgezet bij zijn vrouw Helena, en dus ook juist naast zijn dochter Robertine. Nog steeds staan de twee zerken mooi naast elkaar in de schaduw van de Zedelgemse kerktoren.

Zoon Joseph Lievens zette niet alleen de brouwerij verder, maar werd in 1947 ook burgemeester van Zedelgem, wat hij tot aan de fusies van de gemeenten in 1976 zou blijven.

Kleinzoon Roger Lievens nam in 1958 de brouwerij over, maar - zoals bij zovele kleine brouwerijen - werden de brouwactiviteiten zelf uiteindelijk gestaakt en werd op louter bierhandel overgeschakeld. Roger was daarnaast ook jarenlang provincieraadslid en later OCMW-secretaris van Zedelgem. De politieke belangstelling bleef duidelijk in de familie.

Kleindochter Jacqueline Lievens huwde in 1951 met Marcel Develtere, die stadssecretaris werd in Menen. Na het overlijden van haar echtgenoot in 1997 kwam zij opnieuw in Zedelgem wonen in de woning die haar vader Joseph recht tegenover de brouwerij had gebouwd op de hoek van de Burgemeester Joseph Lievensstraat en de Sint-Laurentiusstraat.

Zij herinnert zich nog dat toen zij haar puberteit naderde, haar eigen ouders bang waren dat haar hetzelfde zou overkomen als haar tante Robertine. Men vreesde mogelijke erfelijkheid. Dit toont nogmaals aan hoe diep het overlijden van Robertine Lievens de ganse familie had geraakt.

Intussen zijn zowel het graf

Fig. 7. Bidprentje van Hector Lievens (1861-1952)

van Robertine Lievens, als dit van haar ouders Hector Lievens – Helena Bossuyt opgenomen in de gemeentelijke inventaris van de begraafplaatsen en bestemd om ook voor de toekomst bewaard te blijven.

Dit is trouwens ook het geval met het kleine zerkje aan de andere kant van het graf van Robertine Lievens, waar haar nichtje en neefje Maria en Joseph Lievens begraven liggen, overleden in 1918 en 1919 op respectievelijk 14- en 7-jarige leeftijd. Zij waren de kinderen van oom Alidor Lievens, die zijn vader Pieter Lievens op de Zedelgemse dorpsmolen was opgevolgd.

Samen vormen al deze grafmonumenten een stukje geschiedenis van Zedelgem, maar vooral ook een heel stuk verstaend diepmenselijk verdriet...

Fig. 8. Grafmonument van Helena Bossuyt en Hector Lievens (rechts) naast het kleinere grafkruis van dochter Robertine (links)

Geraadpleegde bronnen

- Vooreerst oprechte dank aan Mevrouw Jacqueline Lievens voor de verstrekte informatie.
- BRAET, J., 'Fotografie als bron en illustratie van de heemkunde', *Zilleghem*, 1998, 100-107.

- PEIRSEGAELE, W., *Dagboek van Pastoor Ronse te Zedelgem (1910-1912)*, deel 1 (1910-1912), Zedelgem, Heemkundige kring Pastoor Ronse, 1982.
- VANDEWALLE, C. en LIEVENS, R., *Brouwer, kan ik geen bier krijgen? De familie Lievens en hun brouwerijen in Zedelgem St.-Laurentius en in Wingene de Standaard*, Alveringem, vzw W&M, 2006.
- Gemeente Zedelgem, Dienst Burgerzaken.
- Bidprentjes uit eigen collectie (Robertine Lievens, Hector Lievens, Helena Bossuyt, Pieter Lievens, Prudent Lievens) en uit de collectie van het Gemeentearchief Zedelgem.

Veldegem door de ogen van een babyboomer (1)

Joël Dedecker

Als heemkundige kring voelen wij ons ook geroepen om de geschiedenis van onze dorpen eens van onderuit te bekijken, door de ogen van mensen die in de geschreven bronnen weinig of niet terug te vinden zijn. Daardoor krijgen lokale geschiedenissen vaak een andere dimensie en een grotere herkenbaarheid.

Belangrijk hierbij is de mondelinge geschiedenis waarin de alledaagsheid de grootste aandacht krijgt. “De studie van die alledaagsheid is geen banaliteit”, schreef de Gentse prof. H. Gaus in 1983, want “steeds meer onderzoekers komen tot de vaststelling dat de alledaagsheid fundamentele invloed heeft op onze gedragingen.”¹

Gelukkig zij bijvoorbeeld de genealoog die zijn stamboom overgieten kan met een levendig sausje van dagdagelijkse feiten en anekdotes. Niet alleen academisch geschoolde historici en genealogen hechten meer en meer belang aan de beschrijving van het vroegere alledaagse leven, ook uitgevers zien weer

---

(1) ART, Jan (red.), *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente?, deel I 19de en 20ste eeuw*. Gent, Centrum voor Geschiedenis Universiteit Gent en Stichting Mens en Kultuur, 1993, 72-75.

brood in volkskundige uitgaven. Tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw publiceerde Magda Cafmeyer (†) in Biekorf haar interviews met oude ambachtslieden uit alle hoeken van onze provincie. Julien Van Remoortere, succesvol heimatschrijver en auteur van streekgidsen, startte bij de uitgeverij Van Halewijk een reeks onder de titel “In de tijd van...”. Daarin interviewt hij thematisch onder anderen vroegere vroedvrouwen, verpleegsters, preconciiaire pastoors of de laatste missionarissen. Zelf mochten we in november 2011 ondervinden dat heel wat leden van onze kring bereid waren op een vrijdagavond te komen luisteren naar een vlotte Mark De Bie die “het rijke Roomse leven” of de kerk van voor het Tweede Vaticaans Concilie weer tot leven bracht. Ook het succes van het boek van Noël Denolf over de Zedelgemse herbergen verraste ons in de gunstige zin.

Naar aanleiding van een reünie van de Veldegemse familie Hollevoet, in augustus 2012, stelde Joël Dedecker (°1949), rasechte Veldegemnaar en zoon van wijlen Gaston en Martha Hollevoet, een voorouderlijst samen, doorspekt met (humoristische) familieanekdotiek en een sociale en zedenkundige schets van het Veldegemse dorpsleven, in casu dat van school en Kerk, van verenigingen en dorpsgebeurtenissen, van beroemde en minder beroemde inwoners, kortom van alles wat het dagelijkse leven van de gewone Veldegemnaar bepaalde in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw.² Daarvoor steunt hij zich op zijn geheugen en maakt hij gebruik van de opmerksaamheid van een lagerschoolkind (7 tot 12 jaar).

---

(2) Joël Dedecker is ook de bezitter van een kortfilm (20 min.) over het Veldegem van 1958 waarin alle lagen van de Veldegemse bevolking een rol spelen.

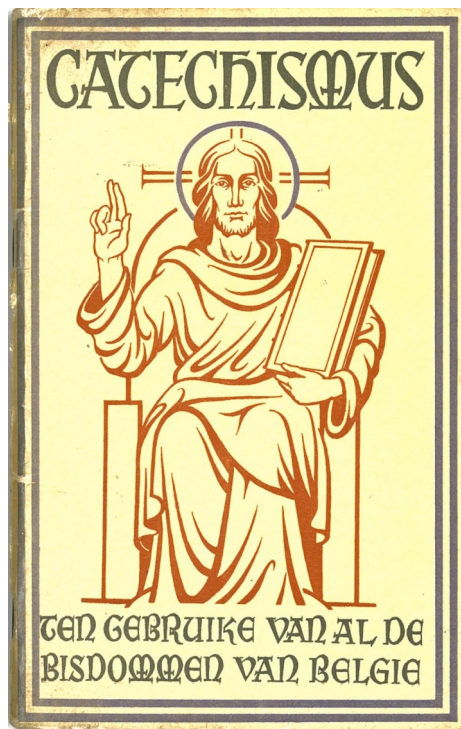
Toen deze beschrijving van het Veldegem uit de jaren vijftig ons ter lezing aangeboden werd, kregen wij de toestemming om ze in afleveringen op te nemen in Zilleghem. Na 'De wijk Heidelberg te Loppem in de jaren vijftig' door Freddy Vandaele (†) in 2000, is dit de tweede schets van een dorp of gehucht die we publiceren. Lezers die zich geroepen voelen om nog andere deelgemeenten of wijken te beschrijven, verlenen wij graag gastvrijheid in ons tijdschrift.

Voor de boeiende schets van Veldegem tijdens de vijftiger jaren van de vorige eeuw, zijn we Joël Dedecker erg dankbaar.

B.D.

God en zijn gebod

Eén van de weinige, zo niet het enige leerboek dat je zelf moest aankopen in de Gemeentelijke Lagere Jongensschool van Veldegem, was de 'Catechismus'. Een vrij klein (zowat tien bij vijftien cm) en dun boekje, met op de voorpagina een afbeelding van God de Vader. Hij zat op zijn troon. Die troon was waarschijnlijk gemaakt door Sint-Jozef (timmerman), vader van God de Zoon. God de Vader had het uitzicht van een eindeveertiger, met lang wit kleed, kort baardje en lang haar, en met een zeer groot boek in de linkerhand. Ieder van ons staat (chronologisch) vermeld in dat boek: rechts, in blauwe inkt, onze goede punten, links in rode inkt, onze slechte punten en in het midden onze totaalscore. Tussen nul en vier ga je naar de hel, tussen vijf en zes wordt dat het vagevuur en vanaf zeven of hoger krijg je een wit kleed en mag je de hemel binnen. Naast het lokaaltje met zijn troon, geeft een deur toegang tot een zeer grote zaal, allemaal met bijlagen en aanhangsels aan de dossiers. Ook de geschillen worden er behandeld door doden die bij leven

Fig. 1. Catechismus, uitgegeven in 1962 te Brugge bij drukker G. De Haene-Bossuyt

op het Ministerie van Justitie hadden gewerkt, en door magistraten. Van zijn rechterhand hield God de Vader de duim en twee vingers omhoog (twee vingers en niet één: het 'fuck-gebaar' bestond nog niet). God de Vader keek je aan met een cynische blik en zag er écht niet gelukkig uit, eerder wat bleekjes en graatmager. Alleen al die voorpagina verraadde dat de inhoud van de Catechismus au sérieux diende te worden genomen. Ik was bang voor die God de Vader, en maakte er dan ook werk van om zo vlug mogelijk dat boekje te kaften zodat ik Hem niet meer zag.

De inhoud van de Catechismus was zéér 'au sérieux' te nemen. Je kon in de Catechismus eigenlijk twee grote delen onderscheiden. Het eerste en kleinste deel was een opsomming van gebeden, geboden en vooral vérboden, hoofd- en dagelijkse zonden, artikelen, akten, sacramenten, zaligheden en werken van barmhartigheid.

De blikvangers in dat eerste deel waren 'de 10 Geboden'. Ze

waren indertijd door God zelf, overgemaakt aan Mozes, die het Uitverkoren Volk door de woestijn leidde. Ze waren gebeiteld in twee aan elkaar vastgemaakte stenen tafelen. Die 10 geboden en Mozes' tocht, werden in de jaren vijftig zelfs een kaskraker in de plaatselijke cinema 'Capri'. Het was een zekerheid: wanneer je die 10 Geboden strikt naleefde, kwam je zeker in de loges van de hemel terecht. Ze zijn dan ook té belangrijk om ze niet in detail te bespreken...

1° gebod: 'Bovenal bemin één God'.

Het verbod afgoderij, superstities of bijgeloof. Eigenlijk kregen de materialisten hier een veeg uit de pan. Die stelden immers geld en goed boven God. Voor de meeste Veldegemse gezinnen was dat geen probleem. Het was nog de tijd van zaaien naar de zak, van de eindjes aan elkaar knopen.

2° gebod: 'Zweer niet ijdel, vloek noch spot'.

Daartegen werd zeer courant gezondigd, vooral en bijna uitsluitend door de mannelijke bevolking. Het vloeken was werkelijk 'in' in de jaren vijftig. De vloek werd geuit bij momenten van intense vreugde, maar voornamelijk bij momenten van woede of tegenslag of ongenoegen.

Er bestond een brede waaier aan vloeken. De meest verspreide was de 'godverdomme' (afgeleid van: 'God, verdoem me'). Opmerkelijk dat deze vloek al bij drie- of vierjarigen tot hun woordenschat behoorde. Tweede in het rijtje was de 'miljaar' of 'miljaarde'. De oorsprong of betekenis ervan moet ik je schuldig blijven. Ook kon je de tweede vloek toevoegen aan de eerste: 'miljaardegodverdomme'. Het wees erop dat iemand zéér kwaad was of héél hard met de hamer op zijn vingers had

geslagen. Verder, ongeveer even populair als de *'miljaar'*, was de *'nondedju'*. Je herkent er het Franse *'au nom de Dieu'* (in naam van God) in. Toen ik in het vijfde leerjaar al wat Frans had geleerd, vond ik dat éigenlijk geen vloek: je deed iets in naam van God, wat is daar nu godverdomme verkeerd aan?

We sluiten het rijtje af met wat vloeken die eigenlijk meer door vrouwen werden gebruikt: *'potverdikke'* - *'nondekuutjes'* -

Fig. 2. Deze spreuk hing vroeger in menig Vlaamse huiskamer...

'sakkerdje' en *'gadinme'*. Hoewel vrij onschuldig, bleven het toch vloekjes.

Tot slot, pas in de jaren negentig vervingen de *'shit'* en de *'fuck'* de traditionele sappige vloeken. Spijtig godverdomme!

3° gebod: 'Heilig steeds de dag des Heren'.

Eigenlijk vrij simpel: op zondagen en kerkelijke hoogdagen moest je naar de mis. Je had daartoe ruim de keuze. Het begon met een 'gelezen mis' om kwart voor zes. 'Gelezen' betekende dat er niet in werd gezongen. Voor zover ik me herinner werd in die mis ook niet gepreikt. Ze was dus vrij kort (ongeveer 20 minuten). Deze mis, ook wel 'vroegmis' genoemd, kwam tegemoet aan een bepaalde groep Veldegemnaars: bakkers (ze hadden pas gedaan met hun nachtwerk) en duivenmelkers... Veel volk kwam daar wel niet op af.

Vervolgens had je de mis van 6.30 u, die al wat meer volk over de vloer kreeg. Mijn moeder was daar vaste klant. Ze kon nadien langsgaan bij bakker Verhelst om boterkoeken te kopen vóór de kinderen wakker waren. Ma stond trouwens altijd vroeg op, ook in de week. Alleen in de vakanties, toen vader de vroege ploeg had, durfde ze wel eens door te slapen nadat ze hem uitgeleide had gedaan. Rond 8.00 u stond ze dan even op, om de 'lattestoors' (rolluiken) omhoog te trekken. Dat deed ze om niet de indruk te wekken bij burens of voorbijgangers, dat ze nog sliep. Ze kroop dan weer in haar nest. Maar 't is tijd om opnieuw naar de mis te gaan... Je had dan nog een mis om 8.00 u, een om 9.00 u en de 'hoogmis' van 10.00 u.

4° gebod: 'Vader, moeder zult gij eren'.

Hoeft weinig commentaar. Je moest je ouders gehoorzamen. Onder gehoorzamen was ook de slaafse onderwerping begrepen. Je mocht, ook al had je het gelijk aan je kant, niet communiceren, laat staan discussiëren. Dat viel onder de noemer 'tegenspreken'. Het kon aanleiding geven, vooral als je echt het gelijk aan je kant had, tot één of andere straf. Dat 'eren'

begrijp ik ook nog altijd niet. Het kon in ieder geval niet slaan op vader- of moederdag, want die bestonden in onze regio nauwelijks (zijn pas later gelanceerd door de middenstand).

5° gebod: 'Dood niet, geef geen ergernis'.

Dat eerste luik 'dood niet' lijkt me vrij duidelijk. Daar komt alleen maar een assisenzaak van. Toch had ik het graag wat duidelijker omschreven gezien door 'dood geen mensen'. Immers, hoeveel dieren werden (worden) niet gedood, als voedsel voor de mens. Thuis waren de dodingen legio: zwijnen, kippen, konijnen, ratten, vliegen, muizen, en zelfs de spinnen in huis. Al bij al vond ik het een hiaat in 'de 10 geboden'.

Ook met het tweede luik, 'geef geen ergernis', had ik het wat moeilijk. Je kon bijvoorbeeld iemand danig ergeren door zeer traag en zagerig te spreken, of door te stotteren. Kan je het helpen dat je stottert? Is dat dan een zonde? Iemand onderbreken tijdens een gesprek, dat vond (vind) ik dan wél een vorm van ergernis, een zonde waard.

6° gebod: 'Doe nooit wat onkuisheid is'.

Dit was het gebod (eigenlijk een v**é**rbod) dat in de catechismusles het minst aan bod kwam. We wisten wel dat je geen 'vuile manieren' mocht doen, maar dat beperkte zich volgens mij tot het 'niet in je bloot gat mogen lopen'. Voor vrouwen kwam daar nog bij dat hun boezem zedig bedekt moest zijn. Zélf vond ik dat kussen eigenlijk ook niet kon. Overigens waren heel wat vormen van onkuisheid nog totaal onbestaande: porno, pedofilie: ze waren nog niet uitgevonden...

Hoewel geen zonde, was er evenmin sprake van

homoseksualiteit. Hooguit hadden ze het over iemand die ‘*voor de pot*’ was, over een ‘*potter*’ of een ‘*jeanette*’. Ik hoorde die woorden wel eens vallen, maar durfde er geen uitleg over te vragen. Ik voelde wél aan dat het wel best onder de noemer ‘vuile manieren’ kon vallen.

7° gebod: ‘Vlucht het stelen en bedriegen’.

Het zijn zonden van alle tijden. Wel zijn de vormen van stelen gewijzigd. Vroeger ging het voornamelijk over het stelen van kippen, konijnen en de opgehangen was. Nu zijn dat frauderen of hacken.

Een periode van verhoogde vrees voor diefstal waren de dagen dat de ‘*Bohemers*’ (zigeuners) in het dorp waren. Met hun woonwagens streken ze vooral neer in de buurt van het (huidige) sportcomplex aan de Acaciastraat. Niet toevallig dat precies in die periode wel eens een kip werd gestolen!

Ook het tweede luik (bedriegen) is van alle tijden. We staan er dan ook niet bij stil. Merkwaardig tot frappant vond ik het woord ‘boerenbedrog’. Een verwijzing? Ik weet het niet (of weet het wel).

8° gebod: ‘Ook den achterklap en ’t liegen’.

Achterklap was een synoniem voor roddel. In die tijd werd bijna zoveel geroddeld als nu, omdat er meer sociaal contact was met familie, met burens, met kennissen. Er werd nogal wat ‘achtergeklapt’.

Ook ‘het liegen’ hoeft weinig commentaar. Liegen werd echter tot op zekere hoogte getolereerd. Je had immers ‘een leugentje om bestwil’. De grens tussen zonde en bestwil was dikwijls zeer

vaag.

9° gebod: 'Wees steeds kuis in uw gemoed'.

Het hield in dat je zelfs een onkuis gedachte moest bannen uit je gedachten. Dé grote verleiding daartoe, was voor mij het bekijken van de geafficheerde foto's in de inkomhal van cinema 'Capri'. Wekelijks hield ik er, terwijl ik naar school reed, even halt. Soms had je 'prijs'. Brigitte Bardot, Gina Lollobrigida en Sophia Loren, daar had ik een boontje voor. Op die prenten was schunnig vlees afgedekt met een reepje papier. Het was de enige vorm van onkuisheid in mijn gemoed. Ik beleed ze echter niet in de biecht omdat ik door die reepjes papier eigenlijk geen zonde had begaan.

10° gebod: 'En begeer nooit iemands goed'.

Met dit gebod (eigenlijk ook weer meer een v**é**rbod) ronden we de 10 geboden af. Volgens mij is dat gebod er kunstmatig aan toegevoegd om aan het ronde getal van 10 te komen, en omdat er iets moest rijmen op 'Wees steeds kuis in uw gemoed'. Wat was (is) nu eigenlijk verkeerd aan het begeren van iemands goed? Veel zaken die je jezelf niet kunt permitteren, kan je best begeren. Zolang je niet steelt, is er volgens mij geen sprake van zonde! Met de begeerte van iemands goed zijn we rond met de 10 geboden.

Het eerste deel van de Catechismus bevatte nog heel wat meer dan de 10 geboden: de 12 artikelen van het geloof, de zeven hoofdzonden, de dagelijkse zonden, de akten van geloof, hoop, liefde en berouw, de werken van barmhartigheid, de zeven

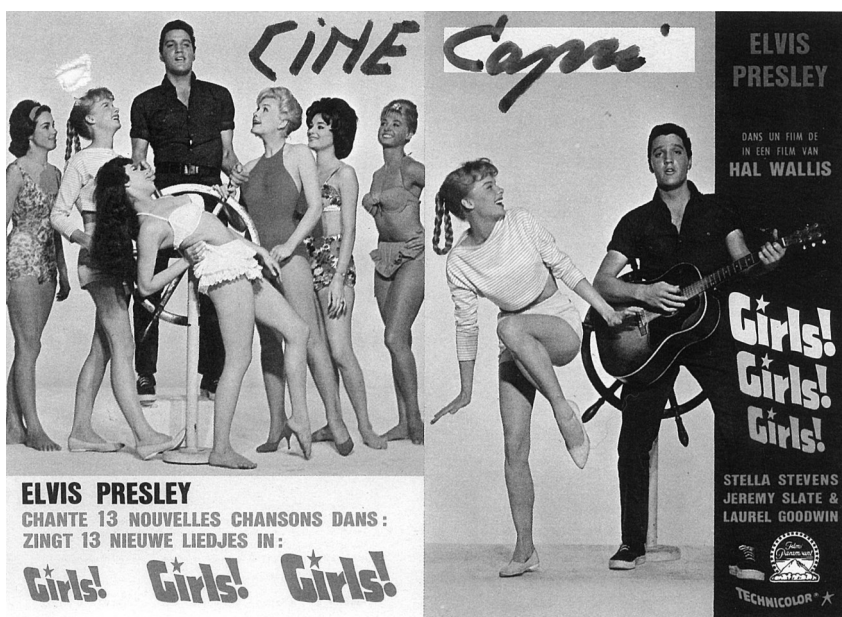

Fig. 3. Film in de cinema Capri: 'Girls! Girls! Girls!' met Elvis Presley (s.d.) (????)

Fig. 4. 'De Schoone en de Miliardair', met Cary Grant en Doris Day, in de Capri op 19 en 20 okt. 1963 (Gemeentearchief Veldegem, 582.57 Toezicht op filmzalen)

sacramenten en de vier uitersten van de mens. Ik dacht dat de vier uitersten van de mens de armen en de benen waren. Volgens de Catechismus waren dat echter de Dood, het Oordeel, de Hel en de Hemelse glorie.

In het tweede deel van de Catechismus werd dieper ingegaan op deel één. Je kreeg er tekst en uitleg in de vorm van vraag en antwoord. Vóór elke vraag was een cijfertje vermeld: een 1, 2, 3, 4, 5, 6, of een *. Deze verwezen naar het leerjaar waarvoor de vraag was bestemd (een * was voor het 7° en 8° leerjaar). Je moest wél ook de vragen van de lagere leerjaren kennen.

Alles diende uit het hoofd geleerd te worden. Regelmatig moesten we enkele vragen en antwoorden van buiten leren. Dat diende thuis te gebeuren. Meestal waren het de moeders die hun kinderen bijstonden: ze stelden de vragen en gaven een duwtje in de rug bij een hapering in het antwoord.

Een courant gebruik was het meenemen naar bed van het catechismusboekje. Je legde het onder je hoofdkussen, en het bijgeloof leerde dat tijdens de slaap de inhoud van het boekje werd overgezet naar je hersenen. Wetenschappelijk is het nooit bewezen, maar het werkte. Zélf heb ik dat nooit gedaan omdat ik dat al een zonde op zich vond, een van superstitie of bijgeloof.

De dag erop liep de meester het rijtje af. Elke leerling moest een antwoord geven op een vraag. Het was de bedoeling dat je, bij je Plechtige Communie, dat hele boekje uit het hoofd kende. Je kunt stellen dat die Catechismus een mes was dat aan twee kanten sneed. Enerzijds hadden de kinderen, gedurende de tijd dat ze aan de Catechismus besteedden, vlot een vreemde taal kunnen leren. Anderzijds had de Catechismus de enorme verdienste het geheugen te ontwikkelen, aan te scherpen...

Vormsel, Eerste en Plechtige Communie

We beginnen met ‘Het Vormsel’. Het Vormsel is het tweede sacrament, wat ondergewaardeerd, maar naast het Doopsel, een voorwaarde om kerkelijk te mogen huwen. Vandaag de dag wordt het Vormsel ‘gekoppeld’ aan de Plechtige Communie.

Het Vormsel werd vroeger tweejaarlijks (vijfde en zesde leerjaar) toegediend door de bisschop, op een weekdag in de namiddag. De vaders bleven er zelfs niet voor thuis van het werk, maar de moeders waren op post. Net zoals bij het Doopsel, had je een peter of meter. Ik zeg “of” omdat de meisjes enkel een meter kregen, de jongens enkel een peter. Voor de jongens was er één peter, voor de meisjes één meter. Voor ons was dat...de baron.

De Eerste Communie was zowat de eerste kennismaking met de kerkelijke voorschriften. Van dan af moest je elke week naar de mis, gaan biechten, je ‘Pasen houden’ enz...

Ze werd grondig en uitgebreid voorbereid door meester Moe-yaert. We leerden biechten en daarbij speelde de meester voor pastoor. We leerden ook communiceren, maar dat was wel met ongewijde hosties. Voor de Eerste Communie liet men herinneringssantjes drukken als aandenken.

Je Eerste Communie kon je doen in de periode van Palmzondag (zondag voor Pasen) tot Beloken Pasen (zondag na Pasen). Ik deed mijn Eerste Communie op een zondagmorgen in de mis van halfzeven Samen met moeder (de vaders gingen meestal niet mee) zat ik in de linkerzijbeuk aan de vrouwenkant (links dus).

Ik had een (pietluttig klein) missaaltje: een bruin boekje met veel prentjes en weinig teksten. Ik herinner me nog dat ik de plaatjes aan het bekijken was, toen ik plots zag dat er een tekeningetje in stond met een 'Jezuke zoet'. Dat Jezuke had echter, aan één voet, maar vier teentjes. Ik maakte daar moeder attent op, maar ze kon alleen maar glimlachen...

Op de Eerste Communie had er thuis een klein feestje plaats. Vader riep dan: "*Waar is dat feestje?*" en iedereen riep: "*Hier is dat feestje!*"

Ter gelegenheid van je Eerste Communie mocht je je her en der (buren, familie, kennissen) 'gaan tonen'. Met moeder ging je je 'gaan tonen' met je beste pakje aan en dan kreeg je een cadeautje of een beetje geld. In ruil gaf je een herinneringssantje.

De Plechtige Communie, op Sinksen in het zesde leerjaar, was andere koek! Ze was nochtans op zich geen sacrament (in tegenstelling tot het Doopsel, het Vormsel en de Eerste Communie). Ze ging nochtans gepaard met héél veel chi chi.

Ter voorbereiding moest je eerst twee jaar (vijfde en zesde leerjaar) naar de 'lering'. Die had plaats na de ochtendmis, waar je geacht werd ook aan deel te nemen. Die lering werd gegeven door de pastoor of de onderpastoor. Hij stelde catechismusvragen en wanneer je het antwoord niet kende, moest je een plaats achteruit schuiven in de rij. We leerden er ook liederen en Latijnse gebeden, zoals het Onzevader (*Pater Noster, qui es in caelis...*) Er volgde wel geen examen over.

Ook nu werden communiesantjes gedrukt, maar nu wel wat mooiere; sommige waren met kant rondom. Er moest ook een

kaars worden gehuurd en geofferd in de kerk. Je kon (moest) ze vooraf bestellen bij koster-drukker Gaston Commeyne. De kaarsen waren allemaal even lang (zowat één meter) maar je had de keuze tussen drie of vier diktes. Naargelang de dikte moest je meer betalen. Mijn kaars was niet zo heel dik... Die was vrij duur, maar je kon er niet onderuit en er was geen concurrentie, want je kon ze enkel bestellen bij de koster. Ook een missaal ('kerkeboek') was een onmisbaar attribuut voor de plechtige communicant. Een vrij dik boek was dat, met een lederen etui er rond. Veel communicanten kregen hem als nieuwjaarscadeau van hun peter of meter. Je kreeg ook voor het eerst een horloge: schitterend! Een 'Verdal' was dat, of een 'Pontiac'. Vanaf dan wist je letterlijk en figuurlijk hoe laat het was. Er werd ook iemand gezocht om...te 'rijden', dus iemand om je naar de Plechtige Communie te voeren per auto, want je ging daar niet te voet naartoe of met de fiets. Ik werd gevoerd door buurman Raymond Allaert (zijn dochter Rita deed ook haar Plechtige Communie).

Ik herinner me nog dat mijn broer niet zo gelukkig was met de belangstelling rond mijn persoontje. Hij had de morgen van de Plechtige Communie in het geniep mijn 'upperemde' (wit bovenhemd) besmeurd met het sap van een bloem. Moeder heeft gelukkig de vlek kunnen verwijderen...

Het was verzamelen geblazen op de speelplaats van de meisjesschool. De meisjes waren allemaal gekleed in een lang wit kleed, meestal met hoepelrok, de jongens hadden een kostuumpje aan met 'upperemde' (wit hemd) en plastron. Toen werden de kaarsen uitgedeeld...en de stoet gevormd. Uiteraard mochten zij met de dikste kaarsen voorop lopen. Toen wist ik het al: ik zou zeker geen 'kalote' worden, maar socialist! Aan

dat kaarsengedoe, aan die discriminatie, daar heb ik me zeer aan geërgerd.

We gingen dus in stoet, telkens een jongen naast een meisje, naar de kerk. Ik had zin om uit protest mijn kaars in het publiek te gooien, want dat was heel talrijk opgekomen. Niet iedere geïnteresseerde kon de kerk binnen, en toch wilde iedereen (zeker de vrouwen) de communicanten zien, vooral de meisjes.

In de kerk moesten we onze kaarsen afgeven. Ze werden aangestoken tijdens de mis, en zouden dan opgeborgen worden voor het volgende jaar, om dan weer te worden verhuurd. Tweedehandse kaarsen, maar aan de volle pot... De mis begon om tien uur. Ze duurde heel lang, maar ik heb veel in mijn missaal gelezen, zo van die bijbelse verhalen. Weer thuis was er dus een feest(je). Petje Dekker en Metje Fiene en Petje Staf waren uitgenodigd voor het feestmaal met kroketten en kieke.

Na de middag volgde de taart en dan kon je je eventjes vrij maken om je links en rechts 'te gaan tonen', met inbegrip van missaal en santjes. De cadeautjes waren groter dan bij de Eerste Communie, de fooien ook. Ik herinner me nog dat ik onder andere een etui kreeg met...scheergerief. Soldaten brachten dat mee uit hun kazernestad in Duitsland... Wijwatervaatjes waren ook erg in trek.

Sinksenmaandag was er dan nog 'de tweede dag'. Er was een gewone dankmis, vrij sober. De meisjes hadden hun wit kleed niet meer aan - dat lag al in de lappenmand - , maar een 'kostuumpje voor de tweede dag'. In de loop van de dag had je het nog vrij druk om je te gaan tonen. Daarbij gingen de ouders niet altijd mee, je kende je 'adressen' uit het hoofd.

Die Plechtige Communie was eigenlijk niets méér dan de overgang naar de puberteit: je kreeg een grote fiets en een horloge, je zou naar de grote school gaan en sommigen waren stilaan aan hun eerste kalverliefde toe ...

Met 't keun noar de buk

Zoals in bijna elk gezin, werden bij mij thuis ook 'keuns' (konijnen) gekweekt. De infrastructuur daarvoor bestond enerzijds uit een ruimte van zowat drie meter bij zeven (de latere garage) met ernaast een identieke ruimte van ongeveer dezelfde afmetingen, in zoverre zich daar geen zwijn(en) in bevond(en). Die beide ruimten vormden de zogenaamde 'schuur' met erboven de 'dilte' (hooi- en strozolder). Bovendien had je nog in 't kolenhok (waar dus o.a. de kolen werden bewaard) vier konijnenkoten, twee onderaan en twee erboven. Het waren ruimten van telkens één bij één op anderhalve meter, vooraan afgeschermd met telkens twee deurtjes met holletjesdraad. Het was een voortdurend schipperen en verhuizen van konijnen, van het ene naar het andere hok. Een hokje moest worden vrijgehouden voor de zwangere konijnen. Maar laat ons beginnen bij het begin...

Je had een 'moere' (vrouwelijk konijn) en een 'buk' (rammelaar of mannelijk konijn). Om te kweken dienden uiteraard de moeren te worden bevrucht. Daartoe werden moeren uitverkoren, op basis van hun lichaamsbouw. Als buk werd een (uiteraard) mannelijk konijn van het atletische type uitgekozen. Hij deed dienst tot zijn midlifecrisis. Nu volgt een brok genetica waar de konijnenkwekers blijkbaar al weet van hadden. Ook een konijn had genen en chromosomen (zowel recessieve als

dominante). De konijnenkwekers waren daar blijkbaar goed van op de hoogte, dus ook van oorzaak en gevolgen van inteelt: paring tussen twee bloed- of aanverwanten had schadelijke gevolgen. Inteelt kwam vroeger veel voor in koninklijke en adellijke geslachten. Binnen die clans werden veel huwelijken voltrokken tussen familieleden. Inteelt kon schadelijke gevolgen hebben voor het nageslacht: ziektes zoals de blauwziekte, maar ook krankzinnigheid. Die krankzinnigen werden dan ‘verbannen’ naar één of ander slotklooster, waar de nonnetjes levenslang voor hen zorgden (mits betaling uiteraard).

Terug naar onze konijnen. Om inteelt te vermijden was het de gewoonte dat de moer naar een vreemde buk werd gebracht. Door de moer werd dus ‘op verplaatsing gespeeld’ - de moer ging letterlijk vreemd - ze had geen inspraak omtrent haar partner, en werd a.h.w. regelrecht verkracht. Zowat elke konijnenkweker had wel een buk, behalve de egoïsten en gierigaards. Met een buk kon je immers geen moeren van andere kwekers ten dienste zijn, maar toch diende je hem te voederen. Hij rendeerd dus eigenlijk niet.

Ik herinner me die keer dat ik van moeder naar tante Maries moest ‘met 't keun noar de buk’. Ik voerde de moer mee in een ‘kaba’ (boodschappentas) aan mijn fietsstuur. Tante Marie nam ze er uit en stak ze bij haar buk. Op zeker ogenblik zag ik dat de buk, bovenop de moer, schokkende bewegingen maakte. Het was zéker zijn orgasme, zei tante Marie. Ik vroeg of orgasme met een 'g' of een 'h' werd geschreven, maar ze zei dat ik daar nog veel te klein voor was. Daarop nam tante Marie de moer en stak ze weer in de kaba. Belangrijk was dat ik heel zeker aan moeder moest zeggen: “ ’t Heeft gegaan.”, wat die woorden ook mochten betekenen. Ik was pas acht of negen, en had van ‘staan’

noch 'gaan' enige notie. Het was echter zó dat 'het' niet altijd ging: soms had de buk er hoegenaamd geen zin in. De vruchtbare en onvruchtbare periodes van de moer konden wel worden herkend. Een vruchtbare moer was 'riedig' (herken de woorden: rijden - berijdbaar). Toen ik terug naar huis reed, zag ik dat mijn konijn fonkelende oogjes had. Toen ik thuiskwam, zei ik aan moeder dat het had gegaan, maar dat ons konijn waarschijnlijk ziek was, omdat het, volgens tante Marie, aan orgasme leed. " 't Zal wel weer overgaan", troostte moeder me. Ik vroeg of mensen dat ook konden krijgen. Ze zei dat ze dat niet wist, maar zij wist het maar al te goed!

Thuis hebben ze ooit een buk gehad die vermoedelijk homoseksueel geaard was. Maar in ons geval had tante Marie dus gezien dat het 'gegaan' had. Ik vond dat allemaal zo mysterieus en spannend. Zéker hadden die schokkende bewegingen van de buk er iets mee te maken. En zeker had het iets met seks te maken! Ik voelde dat zo aan. De moere was dus 'gereden' (geneukt) door de buk. Na een tijdje bevestigde mijn vader de zwangerschap van de moer; hij voelde knobbeltjes in haar buik. Ik weet niet hoe lang een dergelijke zwangerschap duurde. Het 'jongen' (werpen, baren) werd voorafgegaan door het plukken van eigen wol door de moer, die er een nest mee maakte. Gemiddeld bestond een worp uit een vier- à vijftal 'keunejongen'. Enige tijd werden ze gezoogd door de moeder. Later werden ze als pubers overgebracht naar het grote hok, om er samen met andere jonge konijnen op te groeien, wachtend op de dood. Ofwel werden ze thuis geslacht, ofwel werden ze verkocht aan een 'keunemarsjan' (handelaar in konijnen), een zekere Cremery. Van de jonge konijnen konden enkel dié aan de dodelijke dans ontsnappen door te worden uitverkoren tot kweekbuk of -moer. In het grote gemeenschappelijke hok

konden zich echter problemen stellen. Het hok was gemengd, met alle gevolgen vandien voor de konijnenpubers. Het samenhouden leidde tot erotische taferelen, wat daarna kon leiden tot (ongewenste) zwangerschap door het voormelde incest en de inteelt. Nefast was ook het feit dat die jonge konijnen er onrustig bij liepen. Het remde hun gewicht, wat dan weer een financieel verlies tot gevolg had. Om die 'esbattermen' (vechtpartijen) te voorkomen, deed plots het castreren van de buks zijn intrede. Van de buks werden de teelballen afgebonden zodat ze verschrompelden door gebrek aan bloedtoevoer. Radicaler was het leukweg castreren. Ik herinner me de dag dat ook mijn vader overging tot die chirurgische ingreep. Een scheermesje van Gillette deed dienst als medisch werktuig. Het resultaat was een regelrecht slagveld. Alle gecastreerde buks kregen een infectie aan de geslachtsdelen. Massale sterfte was het gevolg. Het castreren hield op en er werd weer gedold in het gemengde konijnenhok, want de radicale ingrepen vonden geen plaats meer.

Konijnen kweken hield ook in: konijnen voederen. Het voedsel bestond deels uit konijnenkorrels. Ze werden gekocht in de maalterij bij Gaston Rommel nabij de spoorweg. Op zekere dag brandde heel zijn maalterij plat. Hij zocht troost in de drank, wat uiteindelijk tot zijn dood leidde. Tevens werden de konijnen zoveel als mogelijk gevoederd met gras, want dat was gratis. Geregeld diende ik gras te gaan 'sikkelen' (snijden) aan de graskant (de bermen van de grachten, later vervangen door riolen). Mijn vader kon het moeilijk hebben dat andere burens gras kwamen snijden aan onze graskant. Het afgesikkelde gras werd verzameld in een mand. Ofwel ging je 'platen' of 'bedde-pissers' (paardenbloemen) uitsteken met een mesje. Dat was zéér voedzaam voedsel voor de konijnen.

Een konijn was erg gevoelig, zeer onderhevig aan ziektes, vooral aan diarree. Het leidde tot ware epidemieën met massale sterfte tot gevolg: de ‘plaag’ zat erin.

Een natuurlijke vijand vormden de ratten. Ze kwamen overgewaaid uit de schuur van Jules Gevaert, en uit de grachten. Ze waren verlekkerd op konijnenjongen en konden zo een gans nest uitroeien. Rattenvergif of een rattental konden soms soelaas brengen. Aangaande die ratten, even een zijsprongetje... Mijn vader legde rattenvergif van hoge concentratie. Toen de ratten daarvan aten en hun einde voelden naderen, zochten ze warme plaatsen op. Een uitgelezen plaats was de warme buurt van de schoorsteen in huis (die verbonden was met het kolenhok). Ze schuilden in de ‘roostering’ (de ruimte tussen het plafond van de benedenverdieping en de houten vloer van de bovenkamers). Ze stierven er, maar hun lichaam verteerde en dat veroorzaakte een ondraaglijke stank. Die sloeg over naar mijn slaapkamer. Die stank was zo ondraaglijk dat we (mijn zus en ik) van kamer dienden te verhuizen. Waar de stank vandaan kwam, was toen nog een raadsel. Pas toen mijn vader de plankenvloer openbrak was het mysterie opgelost...Het lag er vol met rattengeraamten.

Een gedeelte van de konijnen was dus bestemd voor eigen consumptie. Zowat elke week stond er konijn op het menu. Mijn vader had ook een handel opgezet van ‘rechtstreekse verkoop aan de klant’. Vader werkte toen als glassnijder in de ‘Glaverbel’ in Zeebrugge. Hij verkocht er aan collega’s - vooral aan stadsmensen uit Brugge - geslachte konijnen. Daardoor diende hij dus geregeld konijnen te slachten. Het begon met een slag in de nek om ze te verdoven. Daarna sneed hij ze de keel over met een vlijmscherp mesje. Met een haak in de poot

werden ze opgehangen aan de wasdraad. Ze werden het vel afgestroopt en daarna werden de ingewanden eruit gehaald. Het geslachte konijn werd ingepakt in zogenaamd 'boterpapier'. De vacht werd op een 'spriet' (een V-vormige stok) aangebracht, gedroogd en verkocht aan de vellenmarchand. We verkochten de vellen aan Pol en 'Lozzen' Ramon, een broederpaar uit de buurt. Stilletjes aan bloedde de konijnenkweek dood. Het konijn werd echter bij sommigen een troeteldier, een echt huisdier...

Géry Cappon verlaat het bestuur

Op 1 juli laatstleden nam Géry Cappon, medestichter van onze Heemkundige Kring, na 32 jaar ontslag als bestuurslid. Hij was twintig jaar secretaris van de vereniging en talrijk waren de degelijk onderbouwde historische artikels die hij voor *Zilleghem* aan de deelgemeenten van ons werkgebied wijdde. Wij danken Géry voor zijn inzet voor de kring (lay-out van ons tijdschrift, verzorgen van de website...) en wensen hem veel succes toe in wat hij onderneemt.

Het bestuur

Vrijdag 19 oktober 2012

om 20.00 u in 't Kloosterhof
(Kerkplein 4 te Zedelgem)

Bertrand DENYS
over *Burgemeester Franciscus Hatse*
(1795-1854)

Noël DENOLF
over *Zedelgemse herbergen*
in woord en beeld

Over Franciscus Hatse, notaris en eerste Zedelgemse burgemeester in het Belgische kader, werd nog maar weinig gepubliceerd. Door een gelukkig toeval kreeg Bertrand Denys inzage in de inventaris van de nalatenschap van Franciscus Hatse en zijn echtgenote Anna Copman, die kort na elkaar overleden (sept. en dec. 1854). Met behulp van een powerpoint worden opgang en ondergang van de bemiddelde familie Hatse geschetst.

Noël Denolf vertoont en becommentarieert het beeldmateriaal dat in zijn boek over de Zedelgemse herbergen aan bod kwam.

Gratis toegang. Iedereen welkom, ook niet-leden.

Dinsdag 13 november 2012

om 20.00 u in 't Kloosterhof
(Kerkplein 4 te Zedelgem)

Chris VANDEWALLE
(archivaris Diksmuide)

over de brouwerij Lievens te Zedelgem

Brouwerij Lievens was gedurende driekwart van de twintigste eeuw een begrip in Zedelgem. Drie generaties Lievens (Hector, Joseph en Roger) stonden aan het roer(stok) van een dorpsbrouwerij. Over het bedrijf en zijn uitbaters schreef Chris Vandewalle in 2006 een geïllustreerde historische schets bijeen. In tekst en beeld brengt hij nu de materie op een boeiende manier aan de man.

Gratis toegang. Iedereen welkom, ook niet-leden.

Gelegenheid tot aankopen van de brochure over de brouwerij.

WALCARIUS
verzekeringen bvba

GROENESTRAAT 31 bus 2
8210 ZEDELGEM

Tel. 050/ 20 06 02

CBFA 101723A
BE 0887 868 615

Johan.Walcarius@verz.kbc.be

zeker van uw toekomst

